

Resmî malûmatı göre Türkistan'da 28 milyon Türk yaşamaktadır. Türkistan'ın yüzölçümü 5 milyon 944 bin 400 km² dir. Bu topraklar ÇİN ve RUS işgali altındadır. TÜRKİSTAN doğusu ve batısı ile parçalanmaz bir bütündür.

Hür Türkistan için

İSTİKLÂLCİ GAZETE

YIL : 3 SAYI : 12 • 31 OCAK 1978 • YAZIŞMA ADRESİ : POSTA KUTUSU 51 AKSARAY - İSTANBUL • TEL. ADRESİ : ASYAAJANS - İSTANBUL FİYATI 10 LİRA

RUS İHTİLALİNİN 60 YILLIK BLANÇOSU

Rus olmayan milletleri sömürmek, insanlara zulmetmek

AMERİKA'DAKİ TÜRKİSTANLILAR DERNEĞİ KONGRESİNİ YAPTI

New York (OBA): Son yirmi yıl içinde muhtelif ülkelerden bilhassa Türkiye, Afganistan, Pakistan, Hindistan ve Arabistan'dan göçmen olarak gelen Türkistanlıların kurduğu «Turkestan American Association» isimli dernek yıllık kongresini Türkiye Hükümeti tarafından Birleşmiş Milletler binasının karşısında satın alınan «TÜRK E-Vİ» binasındaki «Atatürk salonu»nda yapmıştır. Amerikanın çeşitli şehirlerinde yaşayan Türkistanlıların muhtelif meseleleri dile getirilmiştir. Kongrede dernek için bir bina satın alınması ve çocukların din eğitimi sorununun çözümü

(Devamı 8'nci Sahifede)

BAŞYAZI

ÜÇÜNCÜ YILDAN SONRA

1975 yılının Ocak ayından beri elinize aldığınız gazetemizi binbir zorluklarla çıkarmaya çalıştık. Zaman zaman bu sütunlar da duyurduğumuz gibi gazeteyi «abone sistemi»ne oturtmak istedik. Abonele rinden başka hiç bir dayanağı olmayan gazetemiz, her yılını zararla kapattı. Bunun yanı sıra hepinizin bildiği gibi basın alanında ki masrafların her yıl büyük bir hızla artışı ve abonelerimizin azalması sonucu yıkıcı bir sarsıntı içine girdik. Bilhassa son günler de meydana gelen yeni zamlar gazetemizi maddi yönden yıkılmış durumdadır. Açtığımız «abone kampanyası»na yardımcı olacaklarını söyleyen hemşehrilerimiz, arkadaşlarımız maalesef pasif kalmışlardır. Bir kaç fedakar ve cefakâr arkadaşımız ve hemşehrilerimizin dışında kiler kış uykusuna yatmış vaziyettedir. Onlar «armut piş, ağzıma düş» misali «Türkistan davasını» seyrediyorlar ve rahatlarının peşindedirler. Bu durumu yakından takip eden okuyucularımız meseleleri iyi bildikleri için bir misâl verecek «şimdilik susmayı» tercih ediyoruz. Lüks «inter-Continental» ve «Sheraton» otellerinde işimiz ne?

Batı ülkelerine sesini duyurma ve Sovyetler Birliği'ndeki «insan hakları» kervanına katılma imkânı, hür dünyada sağlam dayanağı bulunmayan aziz vatanımız «Türkistan»ın hizmetinde bulunmak istedik. Bugüne kadar imkânlar öl

(Devamı Sahife 8'de)

Rus ihtilâlinin 60 ncı yıldönümü Moskova'da uşaklarının ve taraftarlarının katılımıyla kutlandı. Bu 60 yıl içinde Rus Çarlarının yapamadığı «Rus İMPARA TORLUĞU» yaratıldı. Rus müstemlekeciliği «SOVYETLER BİRLİĞİ» ismi altında maskelendi. «Sosyallizm» ve «Kommünizm» sözleri ile insanlar aldatıldı. Türkistan, Kırım, İdil-Ural, Azerbaycan, Kuzey Kafkasya gibi Türk asıllı memleketlerin «İstiklâl»lerine son verildi. Bu memleketler modern sömürgecilik metodları ile sömürüldü. Bu memleketlerin «Bağımsızlık» hareketleri ise kanlı terörle bastırıldı. Bu konuda ba

(Devamı 8'nci Sahifede)

DIŞ TÜRKLER KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİNİN KONGRESİ YAPILDI

İSTANBUL, (OBA)— Bir süre önce İstanbul'da kurulan «Dış Türkler Kültür ve Yardımlaşma Derneği»nin olağan genel ku

(Devamı 8'nci Sahifede)

Büyük Türkistan şairi Nevaî'ye yapılan saygısızlığa karşı tepki

Rusların bütün baskı, propaganda ve terör metodlarına rağmen Türkistanlılar Millî ve Dinî gelenek ve göreneklerinden vaz geçmemişlerdir. Komünist liderlerin Türk-İslâm gelenek ve göreneklerini yok etmek için uygunladıkları plânlı metodlarına karşı zaman zaman halk arasında itiraz ve tepkiler yükselmektedir. Buna bir örnek olmak üzere, Ali şîr Nevaî'ye yapılan bir

(Devamı 8'nci Sahifede)

İsviçre'de yapılan «İnsan hakları» konferansında Türkistan meselesi dile getirildi

Luzern, (OBA)— İsviçre'nin şîrin şehri Luzern'de düzenlenen (EKMS) —«İnsan Hakları ve self determination için Avrupa Konferansı» isimli beynelmîl teşkilâtın yıllık mutad toplantısı 13

MUSTAFA CEMİLOV AİLESİNİN YANINA DÖNDÜ

Moskova, (OBA)— Sovyetler Birliğinde Kırım davasının yılmaz savunucusu

(Devamı Sahife 8'de)

KGB'nin Avrupa Merkezi Paris'e Taşındı

Paris (OBA)— Güvenilir kaynaklardan alınan bilgiye göre İngiltere'deki olaylardan sonra Sovyetlerin yeraltı faaliyetinin Avrupa'daki merkezi ve

(Devamı Sahife 8'de)

Zelzelelerden büyük zarar gören tarihi binalardan bir görünüş (Foto : OBA Arşivi — Samarkant — Bibi Hanım)

Rusların atom tecrübesi, Türkistan'da tabii felâketleri artırıyor

Türkistan'da son birkaç yılda depremden ve tabii felâketler, gün geçtikçe artıyor. 14 Temmuz 1977 tarihinde «Kızıl Kum» çölünde GAZLI şehrinde 6 ile 7

derece arasında şiddetli bir deprem oldu. Bu depremin şid-

deti BUHARA, SEMERKANT ve TAŞKENT'de duyuldu. Mayıs 1976'da yine GAZLI da şiddetli bir deprem olmuştu. Son iki yılda Türkistan'ın hemen hemen her yerinde şiddetli depremler oldu. ve bu depremler mal ve can kaybına sebebiyet verdiler. Depremlerden başka Türkistan'ın bir çok yerlerinde nehirler taşarak etrafa zarar verdiler. Batılı ilim adamları bütün bu deprem ve tabii felâketlerin. Tür

(Devamı Sahife 8'de)

Türkistan pamukçuluğunun Sovyet ekonomisindeki rolü.

Yazan :

Hacı Türkistani

6. sayfamızda

(Devamı 8'nci Sayfada)

Bugünkü Sovyetler Birliği dış siyasetinde Türkistanın önemi

- 111 -

Yazan : Dr. B. HAYIT

Hruşçev 1964 yılında Pişbek (şimdiki Frunze) şehrinde şunları söylemişti:

—«Çizler (Türkistanlılar demek istiyor, — B. H.) Doğunun bütün halkları için meşale olan Orta Asya cumhuriyetlerinde, Asyanın gerçek merkezinde yaşamaktasınız. Komünizm temeli üzerinde yeni hayatın nasıl inşa edildiği, burada ortaya konuldu.»

Bu tip beyanlardan öğreniyoruz ki Türkistan Sovyetler Birliği dış siyaseti için kullanılmaktadır.

Hruşçev, Sovyetler Birliğinin Türkistandan dış memleketlerde ne şekilde faydalanması gerektiği konusundaki fikirlere daha da açıklık kazandı. Onun zamanında Türkistanın kapıları Asya ve Afrika halkları temsilcilerine ardına kadar açıldı. 1956'dan günümüze kadar Türkistana 200 binden fazla Asyalı ve Afrikalı resmi şahsiyet davet edilerek bunlara «komünizm okulu» gösterilmiştir. Sovyet Hükümetinin ideolojik cephedeki büyük oyunu 1958 yılındaki Asya ve Afrika Yazarları Konferansı ile başlamıştır. Bu konferans yoluyla Sovyetler Birliği «Taşkent Ruhu» adlı parolayı propaganda etmeğe başladı. Taşkent ruhu dendiğinde Sovyet ideolojisinin tesiri görünmekteydi. «Taşkent Ruhu» 1955 de başlayan «Bandung Ruhu» adlı şıara karşı konulmuştur.

1959'dan 1969'a kadar Türkistanda Asya ve Afrika halklarının 25'den fazla milletlerarası seminer ve konferansları toplanmıştır. Bu toplantılarda Sovyetler Birliğinin çeşitli problemlerle ilgili düşünceleri konferansa katılanlara bildirilmiştir. (10)

Sovyet dış siyaseti Sovyetler Birliği dışında yaşamakta olan halkların fikri hayatına tesir etmek için her yola başvurmadan çekinmedi. Sovyetler Birliği, Türkistanın tarihi ve kültürel hayatına karşı samimiyetlerini ispat etmek için, Türkistanın geçmişi ile meşgul olan milletlerarası konferanslar da düzenlemektedir. Bunlardan biri 27 Eylül'den 5 Ekim 1968'e kadar Düşenbe şehrinde devam ettirilen «Orta Asya Kuşan İmparatorluğunu Araştırmakla Görevli Milletlerarası İlim Konferansı» idi. (11) İkincisi ise Eylül 1969 da Semerkant'da toplanan «Timur Devri Sanatı Hakkında Milletlerarası Simpozyum»dur. (12)

Sovyet idarecileri 1—7 Ekim 1969 da Alma-Ata şehrinde 50 devlet temsilcilerinin katıldığı milletlerarası bir konferans topladılar. Bu konferansta «Lenin ve halkların milli bağımsızlık hareketleri» konusu tartışıldı. (13) Kazakistan Komünist Partisi Birinci Sekreteri Kunayev'e göre Asya, Afrika ve Latin Amerika devletleri hür devletler olmayıp, emperyalizm tesiri altında bulunuyorlar. Ona göre bu devletlerin halklarının leninizm esasında milli bağımsızlık uğrunda mücadele etmeleri gerekmektedir. (14) Ocak 1970 de Moskovada toplanan «Zamanımızda Leninizmin Önemi ve Antikomünizm Tenkidî» adlı milletlerarası konferansta Sovyetler Birliği içindeki ve dışındaki halkların «millî hürriyetleri» konusu tartışılmıştır. Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsünün Müdürü Babacan Gafurov (Türkistanlıdır) ve Suriye Komünist Partisi Başkanı Bağdaş, Asya ve Afrika halklarının devam etmekte olan milli istiklâl mücadelesinden bahsetmişlerdir. Sovyet Hükümeti ortaya iki doğru çıkararak bunlara halkların hürriyetinden söz ettirmiştir. Onların anladığı mânâdaki hürriyet, tabiiyle, komünizm hâkimiyetinin yerleştirilmesi anlamını taşır. Bunu Moskova çok iyi bilmektedir ama, Batı Dünyası bundan, gelecek facialardan habersiz kendi hayatını sürdürmektedir.

Türkistan Sovyet cumhuriyetlerinin Sovyet diplomasisinde ayrıca bir önemi yoktur. Türkistanlılardan yalnız iki kişi: Nurrettin Muhittinov Suriyede ve Server Azimov Lübnanda Sovyetler Birliğinin büyükelçiliğini yapmaktadırlar. Bunların dışında bir gurup Türkistanlı Doğu memleketlerinde Sovyetler Birliği elçiliklerinde küçük hizmetlerle görevlidirler. Türkistanda beş dışişleri bakanlığı mevcut olduğu halde, Türkistanda yabancı memleketlerin diplomatik temsilcilikleri yoktur. Türkistandaki bu Sovyet dışişleri bakanlıklarının da dışarıda temsilcilikleri mevcut değildir. Türkistan, Sovyet diplomasisinin yardımcı olarak kullanılmaktadır. Sovyetler Birliği dış siyasetinde propaganda çok önemli yer tuttuğundan bu konuda Türkistandan yeteri kadar faydalanılmaktadır. Türkistanda Sovyetler Birliğinin yabancı memleketlerle temaslar kurmakla görevli teşekküller ciddiyetle çalışmaktadır. Bu teşekküller şunlardır:

1. Türkistanlı Mirza Tursun Zade başkanlığındaki Asya ve Afrika Memleketleri ile Sovyet Dayanışma Komitesi. Merkezi Moskovadadır. Türkistanda bu tip komitelerin sayısı beştir.

Bunların vazifesi ideoloji meselelerinde Sovyetler Birliği ile Asya ve Afrika halklarının işbirliğini sağlamaktır.

2. Türkistanlı Ziyaeddin Babahanov başkanlığındaki Orta Asya ve Kazakistan (yani Türkistan) Müslüman Dinî İdaresi. Merkezi Taşkenttedir. Bu Dinî İdare Sovyet propagandasını İslâmîyet yoluyla müslüman memleketlerde, özellikle Yakınoğuda yürütmektedir. Müslüman Doğu memleketlerinde rolü büyüktür. Çünkü Hür Dünyanın din adamları Sovyetler Birliğinin İslâm dini aleyhindeki siyasetinden oldukça habersiz kalmışlardır.

3. Merkezi Taşkente bulunan Kâmil Noman Yaşın başkanlığındaki Asya ve Afrika Yazarları ile İlişki Kurmakla Görevli Sovyet Bürosu. Bu müessese, yabancı yazarlara Sovyet ideolojisini aşlamak için gayrettedir. Bu büro vasıtasıyla 1967'den bu yana Türkistana 300'den fazla Asya ve Afrika yazarları davet edilmiş ve Türkistandan dış memleketlere 189 Sovyet yazarı gönderilmiştir. (15)

4. Yabancı memleketlerle dostluk ve kültürel ilişkilerde bulunmak için Özbek, Kırgız, Türkmen, Kazak ve Tacik dernekleri mevcuttur. Bu dernekler dostluk perdesi altında Sovyet propagandasını yapmaktadırlar. Bunlar arasında en aktif çalışanı Özbek Derneğidir. Bunun Asya ve Afrika memleketlerinde 700'den fazla muhabirleri vardır. (16)

5. Arap Halkları ile Dostluk Kurmakla Görevli Sovyet Derneği. Merkezi Moskovadadır. Türkistanda 5 şubesi var.

6. Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Tacikistan bilimler akademileri. Bu akademiler Asya ve Afrika bilginleri ile ilişkiler kurmuşlardır. Sovyetler Birliği, komünist olmayan ilim adamlarını ilim yoluyla kendi tesiri altına almak arzusundaadır.

7. Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Tacikistan cumhuriyetlerinin dışişleri bakanlıkları, komşu memleketler hakkında enformasyon toplamakla meşguldürler. Bu bakanlıklar diplomasi ile meşgul olmadıklarından, Sovyetler Birliğinin Doğu halkları meselesi ile uğraşan derneklerin faaliyetlerini koordine etmektedirler. Bu bakanlıklar aynı zamanda Türkistana yabancı memleketlerden gelen delegelere Türkistan cumhuriyetlerinin bağımsızlığını anlatmak zorundadırlar.

8. Merkezi Taşkente bulunan Türkistan Askerî Bölge Komutanlığı, komşu memleketlerde Sovyet silâhlarının kuvvetini göstermekle görevlidir. 1969 yılı sonunda merkezi Alma-Ata'da bulunan Orta Asya Askerî Bölgesi teşkil edilmiştir. Bu bölge komutanlığı Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki sınırlar meselesi ve diğer anlaşmazlıklarla ilgilenmektedir.

Yukarıda zikredilen Sovyet teşekküllerinden başka Türkistan, Sovyetler Birliğinin yazı ve konuşma propagandasının merkezi haline getirilmiştir. Türkistandan her yıl Asya ve Afrika memleketlerine 25 milyon nüshanın üstünde propaganda yayınları gönderilmektedir. Bunlar arasında Bugünkü Özbekistan dergisi Rus, İngiliz, Fransız, Arap, Ordu Fars dillerinde neşredilmektedir. 50'den fazla dokümanter film Asya ve Afrika memleketlerinde gösterilmektedir. Taşkent Radyosu Ordu, Hindu, Peştu ve İran dillerinde yayın yapmaktadır. Asya ve Afrika ülkelerinde Sovyetler tarafından kurulan sanayi müessese,lerinde 7 bine yakın Türkistanlı çalışmaktadır. Bunlar ideolojik cihetten iyi eğitilmiş insanlardır. Yabancı memleketlerdeki Sovyet istihbarat organlarının sıkı kontrolü altında bunlar iyi çalışmaktadırlar.

Asya ve Afrika memleketlerine tiyatro trupları göndermek, Sovyetler Birliğine sempati sağlamakta olduğu gerekçesiyle büyük önem kazanmıştır. «Bahar» adlı tiyatro grubunun Kahire'den Cakarta'ya, Madras'tan Tahran ve Kâbil'e kadar uzanan yerlerde yaptığı etkiden sözetmeye lüzum yoktur.

Sovyetler Birliğinin Türkistan yoluyla yürüttüğü dış siyaset, insanların kalplerini kazanmaktan ibarettir. Bu meselede Sovyet Hükümeti başarı kazanmıştır. Asya ve Afrikada öyle ülkeler var ki bunlarda Amerika ve Batı Avrupa aleyhine açıkça istenildiği kadar konuşulabilir. Sovyetler Birliği aleyhinde konuşmak isteyenler ise çeşitli engellerle karşılaşılır.

Sovyetler Birliği Türkistana komşu olan İran, Afganistan, Pakistan ve Hindistan gibi memleketlerde komünizm ideolojisinin tesirini yaymak için ciddiyetle çalışmaktadır. Aynı zamanda İran ve Afganistanda yaşayan Türkleri kazanmak maksadıyla de çeşitli taktiklerle hareket etmektedir. Sovyet dış siyaseti Türkistan Türklerine kardeş olan Türkiye Türkleri nezdinde ayrı özelliklere sahiptir. Türkistanda Türkiyeye karşı güvensizlik uyandırmak, Türkiyeyi sömürge olarak göstermek,

(Devamı Sahife 4'de)

HABERLER

Türkistan ve Komşularından

● Kırgızistan Komünist Partisi Merkezi Komünist Partisi Merkezi Komitesinin ikinci sekreterliği görevine 6 Temmuz 1977 tarihinde K. E. FOMİÇENKO adlı bir Rus getirildi. Evvelki ikinci sekreter Y. N. PUGAÇEV adlı Rus ise Nisan ayında Azerbaycan Komünist Partisi'nin ikinci sekreterliğine tayin edilmişti. Bilindiği gibi hâlâ Sovyetler Birliği'ndeki bütün cumhuriyetlerin komünist partilerinin ikinci sekreterleri daima rusalardan seçilmektedir. Yayılan bütün işlerde onları «ONAY» şartıdır.

● 25 Kasım 1977 günü Çin Sovyet vatandaşı Moskova'daki Amerika Büyükelçiliğine girmek isteyen Sovyet polisi tarafından mani olundu ve tevkif edilerek götürüldü.

● Rus ihtilâlinin 60'ınca yıldönümünde İspanya Komünist Partisi Lideri Santiago Carrillo'ya konuşma hakkı verilmedi. Hemen Carrillo Mosko'ya'yı terk etti.

● Sovyet-Kazak edibi Muhtar Avezov'un 80'in doğum günü kutlandı.

TÜRKİYADAN

● Kırim Türk-Tatarları Milli Merkezi Başkanlığı, 33 yıldan beri Orta Asya'nın çeşitli bölgelerinde sürgün hayatı geçirmekte olan Kırim Türkleri'nin yurtları Kırim'a dönmeleri için bir kampanya açmış bu arada bazı devlet ve hükümet başkanlarıyla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ve çeşitli uluslararası kuruluşlara durumu bildirerek bu konuda yardımcı olmalarını istemiş tir.

DÜNYADAN

● Bu yıl hac için Cibuti'den 590 ve Sovyetler Birliği'nden ise 20 kişi Suudi Arabistana gemiştir.

● Filipin hükümeti müslüman azınlığa verdiği «Muhtariyet» sözünü tutmadı. Filipin müslümanlarının «Bağımsızlık» mücadelesi yeniden başladı.

● Habeşistan'ın Eritre bölgesi «Bağımsızlık Savaşı»nı sürdürüyor. «Eritre Bağımsızlık Komitesi»nin bildirdiğine göre yakında Eritre «istiklâl»ni alacaktır.

● Belgrad Konferansı birinci devre toplantısını bitirdi ve 17 Ocak 1978 tarihine kadar toplantıya ara verdi.

(Devamı 8'nci Sahifede)

Türkistan Sovyet Cumhuriyetlerinde Milli-İdeolojik Eğilimler

VI

Yazan: U. URBAN

Makale yazarları, B. Yunusaliyev, K. Yudahin, B. Kerimcanov, Ali Tokombayev, Ş. Ümmetaliyev, K. Malikov ve başkaları da bu «bir kısım edebiyatçı ve ilim adamları» arasına almaktadır. Makaleye göre bu adamlar, partinin ideolojik meseleler hakkında daha önceleri çıkardığı kararname, bilhassa Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesinin 1952 de toplanan XI. plenom kararnamelelerini yeniden revizyona tâbi tutmağa yeltenmişlerdir. Bahis konusu kararname, «Kırgızistan edebiyatında burjuva-nasyonalizmi akımı ideologlarını methetmek yol ve hareketini şiddetle

tenkit ederek, bunu, hatalı ve Marks aleyhtarı bir akım olarak» takbih etmişti. 20

Şubat 1960 da, Frunze şehrinde toplanan Kırgızistan Komünist partisinin XI. kongresinde Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesi birinci sekreteri İ. R. Rezzakov'un okuduğu raporda, yukarıda sözü edilen Kırgızistan ilim adamları ve edebiyatçıları hakkında şu sözler yer almıştı:

Merkez Komitesi bürosu, 5 Ocak 1960 tarihli kararname de B. Yunusaliyev, K. Yudahin, B. B. Kerimcanov, Ali Tokombayev, Ş. Ümmetaliyev, K. Mali-

kov'un hatalı, slyasi bakımdan ise zararlı çıkışlarını takbih etmiş, Moldo Kılıç'ın edebî yaratıcılığını değerlendirme ve K. Tınıstanov'un partice itibarının ifade edilmesi hususunda almış olduğu yanlış kararları geri almış ve Moldo Kılıç K. Tınıstanov edebî yaratıcılıklarının ide istikametinin esasta gerçek ve doğru değerini vermiştir. Bu hakta alınan tedbirler, bu yılın Ocak ayında toplanan Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesi VIII, plenomunda oy birliği ile tasvip ve tasdik edilmiştir. (21)

Kırgızistanda «burjuva - nasyonalizmi»nin belirtilerine karşı ne gibi tedbirlerin alındığına dair bir bilgimiz yoktur. Fakat, hiç şüphesiz, Komünist partisi Türkistandaki milli ideoloji eğilimlerine karşı mücadele işinde Stalin devrinin tezlerine, hattâ bir dereceye kadar da metodlarına dönmüştür. Kırgızistan K. P. Merkez Komitesi sekreteri A. Kazakbayev, mezkûr partinin XI. kongresindeki nutkunda, Komünist partisinden Türkistandaki bu yeni havayı şu sözlerle savunmağa çalışmıştır:

Acaba, neden bu meseleye (yani «burjuva - nasyonalizmi» meselesine, P. U.) ciddi, siyasi bir önem veriyoruz? Çünkü, biz Kırgız halkı, kendi saadeti mizi, kendi nurlu atimizi, ülkemizdeki kardeş milletlerle olan sarsılmaz dostlukta görüyoruz. Partinin Lenin yolu üzerinde yürüyen Merkez Komitesinin idaresi altında perçinlenmiş bu dostlukta ki, bize milli bir hürriyet elde etmek imkânını vermiş ve başta ağabeyimiz Rus milleti olmak üzere çok millîli Sovyet halklarının tek safında yer alarak ülkemizde komünizm kuruculuğu yolunda galibiyetle ilerlememizi mümkün kılmıştır. Rus aleyhtarlığı, halk aleyhtarlığı ruhu ile beslenmiş M. Kılıç ve K. Tınıstanov'un edebî yaratıcılığı bu dostluğa aykırıdır. (22)

İster istemez, şu soru karşımıza çıkıyor: Bu yürüyüş Rus hâkimiyetine boyun eğmek suretile mümkün ise, o zaman acaba, «komünizme doğru yol alan Sovyet yürüyüşü»nün ifadesi ne manâdedir? Ve bu yürüyüşün başlıca düşmanları kimlerdir? Sovyetler Birliğinin Rus olmayan milletlerindeki Marks aleyhtarlığı mı yoksa Rus aleyhtarlığı zihniyeti mi?

Kazakbayev'in bu nutkundan anlaşılacak şu ki, Komünist partisi, her şeyden önce, nasyonalizme, hattâ Rus olmayan milletlerin en ufak millî ruh belirtilerine karşı mücadele yürütül-

mesini takip etmektedir. Bu mücadele Komünist partisi, nasyonalizmin komünizm ile bağdaşamayacağını kabul etmekle beraber, Rus milletinin Sovyetler Birliğinin diğer milletlerine ağabey olduğu fikrini de telkin etmekte ve bu milletlerin dil, kültür, yaşayış tarzları, örf ve adetlerini ruslaştırmak yolunda çalışmaktadır.

Kırgızistan K. P. Merkez Komitesi birinci sekreteri İ. R. Rezzakov, Mayıs 1960 da Kırgızistan aydınlarının I. kongresindeki raporunda «Kırgızistanda hâlâ yasayan millî kalıntıların mevcut olduğunu» söylemiş ve bunların belirtilerini de şu şekilde anlatmıştır:

Bu kalıntılar, mühim tarihî olaylar aydınlatılırken, yerlilik, milli tecerrüt ve fikir darlığı, maziye idealize etmek, münferit şahısların rolünü bir taraflı ve süsleyerek ortaya koymak, ve aşılacak şekilde belirtilmektedir.

Kırgız, Özbek ve diğer Rus olmayan okullarda Rus dilini öğrenmenin özel bir önemi vardır. Büyük Ekim ihtilâlinde sonra Rus dili, bu Sovyet halkları için ikinci bir ana dili haline gelmiştir. Millî aydınlar, Rus dilini iyice ve mükemmel öğrendikten sonra, büyük Rus ilim, teknik ve kültür hazinesinden feyiz alabilirler. Gelecek ders yılı başlarında rusçanın cumhuriyetin istisnasız her okulunda öğretilmesi için gereken bütün tedbirler baş vurmalıdır. Rus dili öğretimini muhakkak, kalitece yükseltilmesini ve bu yol ile lise mezunlarının gerek serbestçe konuşup anlaşmalarını ve gerekse, rusça yazılmış edebiyatın kolayca faydalanmalarını sağlamalıdır. (23)

Sovyetlerin, millî okullarda Rus dilinin öğretimi hakkındaki son reformuna ve Rus dil ve kültürünü insan oğlunun kültürel başarılarının bir «zirvesi», aynı zamanda müstakbel «dünya komünist cemiyetinin dili olarak ele alan Komünist Partisinin direktiflerine (24) dikkat edilecek olursa, Sovyetler Birliği Moskova merkez hükümetinin atakça bir Rusşoven siyaseti takip ettiği, herhangi bir şüpheye yer veremeyecek şekilde açıkça görülür.

Yerli milliyetçilik ve millî ideolojik eğilimlerle mücadele, Türkistanın başka cumhuriyetlerinde de yapılmaktadır. Bu mücadele, «Orta Asya halklarının proleter enternasyonalizmi» ve gerek Türk Türkmenistan Komünist Partisinin XVI. kongresi (25) ve gerekse Kazakistan Komünist Partisinin X. kongresinde (26) söylendiği gibi Rus milletine «sevgi ve sadakat» ruhu ile eğilimi dövizinde yapılmaktadır. Özbekistan Komünist parti-

si XV. kongresinin, Moskova hükümet başkanı Hruşçov'a göndermiş olduğu mesajında şöyle denilmektedir:

... Özbek halkı, yeni hayat kuruculuğunda her taraflı ve karşılıksız yardımda bulunan büyük Rus milletine dalma minnettar kalacaktır. Ulu ağabeyimiz-Rus milleti, kendi emsalsiz kahramanlığı, aydın kafası, cömert kalbi, ileriye, nurlu komünist idealine doğru yürümek çabası ile Sovyetler Birliğinin bütün kardeş milletlerinin umumi sevgisini ve derin saygısını kazanmıştır. Özbek halkının Komünist partisine, onun Lenin yolunda yürüyen Merkez Komitesi ne, aziz Nikita Sergeyeviç, sizin gibi büyük dostuna, cumhuriyetin iktisadî, kültürel gelişmesi yolunda hergün gösterilen yardım, dikkat ve ihtimam için duyduğu minnettarlık, ebedidir. (27)

Bir kölelik ruhu ve aşağılık duygusu taşıyan bu «kardeşçe mesajın muhtevası, esasen kendi mahiyetini ortaya koyduğundan ayrıca özel bir tefsire ihtiyacı göstermez gerek...

Fakat, oldukça dikkate değer bir noktadır ki, Hruşçov bunu, alelade, olağan bir şey gibi kabul ederek bir kelime ile de olsa, bunun gerek Sovyet millî siyasetinin «Lenin prensipleri»ne ve gerekse Moskova tarafından propagandası yapılan enternasyonalizm prensibine aykırı bir şey olduğunu belirtmeğe lüzum görmemiştir. Denebilir ki, bu «mesaj», Sovyet millî siyasetini ve Sovyet komünizminin gerçek mahiyetini ortaya koymaktadır. Türkistan Türklerini sahte enternasyonalizm ruhuyla yetiştirmek gayesiyle uygulanan Sovyet «eğitim» metotları Sovyetler Birliğinin «eşit milletlerden mürekkep çok millîli sosyalist bir devlet» olduğu hakkındaki Sovyet efsanesinin içyüzünü gözönüne sermektedir.

(Devamı 7'nci Sayfada)

OZUR VE DÜZELTME

Elinizdeki gazetemizin 1. ve 8. sayfelerimizde bir tertip hatası olmuş, manşetteki (Rus olmayan milletleri sömürmek) başlıklı haberin 1. sayfada sona eren ve 8. sayfaya geçen devam kısmında bir bölüm (Büyük Türkistan şairi) başlıklı yazının devamındaki başına girmiştir. Sekizinci sayfadaki (Büyük Türkistan) devam başlığı altındaki yazının ilk 20 satırı, aynı sayfadaki (Rus olmayan) başlıklı devam yazısının başına girecektir. Bu tertip karışıklığını düzeltir, okurlarımızdan özür dileriz.

VATANPERVER TEVEKKÜL BABÜR'Ü ANARKEN

Dr. A. Naim ÖKTEM

Dünyada hiç umulmadık bir olay hepimizi şaşırtıyor ve aramızdan ayrılan kıymetli şahsiyetlerin gaybubeti bizleri alevlere götürüyor. Tanıdığımız ve içten sevdiğimiz kimselerin bundan 50-60 yıl önce çok ağır şartlar içinde Türkistan'da istilâcılara karşı kurtuluş uğrunda canla başla amansız mücadelelerini düşünüyorum. Türkistan bu millî dava uğrunda ne canlar verdi.

Öz yurtlarından kaçıp necâti Türk bayrağına, ana vatan'a sığınmakta bulan fedakâr ve çilekeş Türkistanlı hemşerilerimizden birisi olan Abdullah Tevekkül Babür'dan bahsetmek istiyorum. Bütün hemşerileri ve tanıdıkları arasında daima «Tevekkül» veya «Molla Tevekkül» diye anılırdı. Hakikaten dünyaya boş veren mütevekkil bir zat idi.

Türkistan'ın Taşkent şehrinde 1882 yılında doğan Abdullah Zade tevekkül, 12 yaşında iken babası tarafından tahsil ve terbiye için Medrese'ye veriliyor. Burada altı yıl tahsil ettikten sonra Buhara'ya gidiyor ve meşhur «Medrese-i Miriaraf» ve «Tursancan» medreselerinde birkaç yıl tahsil gördükten sonra Kokand'da «Medrese-i - Kâkim Ayım» medresesinde tahsilini sürdürüyor. Bu medreselerdeki hocaları o zamanın tanınmış din âlimleri idi. Onbir sene tahsil ettikten sonra hocalarından «icazet» = (bir nevi diploma) alıyor. Taşkent'te açılan Muallimler Kursunada devam ediyor ve sonradan «Yeni usul» okullarından Yasevî Okuluna öğretmen tayin olunuyor. Ayrıca Diniye nezaretince Baş İmamlığa atanıyor ve mollalar grubunada katılıyor. Ruslara karşı bir direniş dolayısıyla Ruslar tarafından hapsedilerek mahkemeye sevk ediliyor.

Türkistan'daki kargaşalık ve millî kurtuluş hareketinin sonlarında Türkistan'ın Amu Derya-kıyısında bulunan Kerki'ye gelip oradan Afganistan'a kaçmak isterken Ruslar tarafından yakalanıp Taşkent'e gönderiliyor. Nihayet bir yıl sonra Afganistan'a kaçıyor ve Kâbil de «Darululumi Emaniy» = (Emaniy ilim yurdu) da bir sene okuyor ve bilgisini müsbet ilimler de teahiz ediyor. Afganistan'dan Hindistan yolu ile Türkiye'ye gelmek isterken Peşaver'de İngilizler tarafından tevkif edilerek 10 ay hapiste kaldıktan sonra Afganistan'a iade ediliyor. Nihayet, Türkiye'ye kavuşmak üzere İran yolunu seçiyor. Ve 1925 yılında Türkiye'ye geliyor. İstanbul'da, eski buhara Cumhurbaşkanı Osman Kocaoğlu, Nasir Bey, Devran Amur ve Prof.Zeki Velidi Toğan'la birlikte «Türkistan Millî Birliği» (TMB) tarafindan «Yeni Türkistan» mecmuası tahrir heyetine giriyor. Kendisi çok mükemmel Arapça ve Farsça bildiği için meşhur alim ve müneccim Fatih Hoca tarafından Kandilli Rasathanesinde eski el yazısı eserleri telif için memur tayin ediliyor. Bu göreviyle birlikte Türkistan'ın kurtuluşu yolunda TMB merkezinde çalışıyor. TMB'nin 1928/29 yılında yapılan genel kongresinde TMB'nin şark mümessili seçiliyor. İran ve Afganistan'da bir süre faaliyetlerde bulunuyor. (*)

(Devamı 7. Sayfada)

Bugünkü Sovyetler Birliği

Türkistanlıları Türkiye Türklerinden ayırmak hususlarına ayrıca dikkat göstermektedir. Türkiye meseleleri Türkistanda iyice araştırılmaktadır. Fakat Sovyet Hükümeti Türkiye Türkleri arasında komünizm propagandası için doğrudan doğruya Türkistan Türklerinden faydalanmamaktadır. Türkiye'de Sovyet tesirini yayma işiyle Moskova bizzat kendisi meşgul olduğundan, Türkistan Türkiye'de Sovyet diplomasisinin hizmetine sokulmamıştır. Buna rağmen Türkiye'de dahi Türkistandaki «komünizm mucizeleri» hakkında yapılan propaganda az değildir.

Türkistandaki Sovyet cumhuriyetleri Moskova-Pekin çatışması meselesinde büyük stratejik önem kazanmışlardır. Çinliler Sovyetler Birliğinden, Türkistan sınırları içinde bulunan topraklardan (bugünkü Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan cumhuriyetlerinden) aşağı yukarı 2 milyon 200 bin kilometre kare kadarını Çine verilmesini istemektedir. (17) Buna karşılık Moskova Doğu Türkistandaki Kazak ve Kırgızların bu adları taşıyan Kırgızistan ve Kazakistan Sovyet cumhuriyetleriyle birleştirilmesini talep etmektedir. Şayet Kızıl Çin Hükümeti buna rıza göstermezse, o zaman Kazak ve Kırgızlar için Uygurlarla birlikte bağımsız bir Doğu Türkistan Cumhuriyetinin kurulabileceğini bildirmektedir. Moskova Çinlilerle olan çatışmalarında millî meseleyi istismar etmekten geri kalmıyor, Pekin ise millî meseleye, özellikle Türkistan hususunda, dokunmaksızın, toprak istemekle yetiniyordur. Moskova, Alma-Ata şehrinde sabık Çin generali Zünnun Taipov başkanlığında «Doğu Türkistan Hürriyet Komitesi» kurmuştur. Moskova bu komite vasıtasıyla Doğu Türkistanda Çin aleyhtarlığı propagandasını devam ettirmektedir. Bu komite Doğu Türkistanlı mülteciler arasında da çalışmalara başlamıştır. Sovyetler Birliği ile Çin arasında toprak meselesi etrafında koparılan sergüzeştçi gürültüler, Türkistanın dünya siyasetindeki rolünü ve stratejik önemini göstermektedir. Şurası da gözden uzak tutulmamalıdır ki, Doğu Türkistan Çin atom bombalarının, Batı Türkistan da Sovyetler Birliği atom bombalarının merkezi durumdadır. Sovyetler Birliği ile Çin arasında patlak verecek bir savaş, Türkistanı kanlı bir mezarlık haline getirecektir. Olaylar Sovyetler Birliği ve Çinin Türkistanda kendi hâkimiyetlerini kurmak ve kuvvetlendirmek için çalıştıklarını göstermektedir.

Moskova Türkistanda Türk ve müslüman ahalden kendi rejimini yabancı memleketlerde anlatabilecek ve propagandasını yapacak kadrolar hazırlamıştır. Leninin arzusu üzerine, Türkistandaki okullar yalnız Sovyetler Birliği için değil, «Doğudaki milyonlarca insanın kalbini kazanmak için de» gereklidir. (18) Sovyet idarecileri Leninin bu isteğini yerli getirdiler. Sovyetler Birliğinin Türkistandaki kontrol-idareleri birleştirilmiştir. Böylece Doğu ülkelerini kazanmak için hazırlanan Türkistanlı kadrolar da Sovyet propagandasının, Sovyet dış siyasetinin bir aleti sıfatıyla hizmet etmektedirler.

Sovyet dış siyaseti mazlum Türkistandan kendi sahte anti-koloniyalizm politikası için bugüne kadar ustalıkla faydalanmıştır. Batı Dünyası Sovyetler Birliğinin Türkistan yoluyla Asya ve Afrika memleketlerine sokulan anti-koloniyalizm hakkındaki fikirlerini gayet iyi öğrenmiş bulunuyor. Nevar ki o, Sovyet propagandasına karşılık Sovyet kolonyalizmini ileri sürmek akıllılığını gösteremedi. Türkistanın Sovyet dış siyasetinin bir aleti olduğunu öğrenmiş bulunan Batı Dünyası, Türkistandaki bugünkü durumu, aynı zamanda millî hareket duygusunu idrak edemedi. Sovyetler Birliği kendi tesir dairesi, içinde, özellikle ideolojik meselelerde, sınır ve devletlerin iç işleri gibi hususları tanımıyor. Batıda ise, genellikle Türkistan meselesinin, Sovyetler Birliğinin bir iç problemi olduğu fikri ileri sürülmektedir. Sovyet propagandasına göre her Sovyet birlik cumhuriyeti bağımsızdır ve Sovyetler Birliğinden ayrılmak hakkına sahiptir. Bundan Türkistanın Sovyetler Birliğinin bir iç problemi olmadığı ortaya çıkıyor. Sovyet delegesi, Birleşmiş Milletler Teşkilatında Kanada ve İngiltere mümessillerinin Sovyet kolonyalizmi hakkındaki sorularını da cevapsız bırakmıştır. Cesaretsizlik öyle bir dereceye ulaşmıştır ki, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Toplantısında Büyük Britanya mümessili Sir Patric Dean tarafından sorulan «Orta Asyaya ne zaman istiklâl verilerektir» sualine Sovyet temsilcisinin cevap vermesi ni ciddiyetle talep eden başka bir devlet mümessili ortaya çıkmamıştır.

Bugün Türkistanda yaşayan insanlar, Amerika Birleşik Devletleri Kongresinin 1959 da ilân ettiği «Esir Milletler Haftası» hakkında iyi bilgilere sahiptirler. Bu kanun Moskova'yı ziyadesiyle sinirlendirmişti. Maalesef A. B. D.'nin «Esir Milletler Haftası» kanunu gibi bir kanun çıkararak, Türkistan gibi esir milletlerin meselesini kendi hürriyet meselelerinden biri olarak kabul eden başka bir devlet de ortaya çıkmadı. Bugün A. B. D.'de bu kanunun ilgasını isteyenler de vardır.

Türkistan millî meselesine yeteri kadar önem verilmediğinden, günümüzde Sovyetler Birliği dış siyaseti Türkistandan istediği şekilde faydalanmaktadır. Bunun tesirini de görmek-

(Baştarafı Sahife 2'de)

teyiz. Hür Dünya için ortada, Sovyetler Birliğinin müteceviz dış siyasetinden Asyada ve Afrikada kendimizi ne şekilde koruyabiliriz, suali durmaktadır. Hür Dünya, Türkistan gibi esir milletlerin hayatlarını mânevî cihetten korumak, ideolojik konularda Türkistanı misal olarak Sovyetler Birliği aleyhinde mücadeleye devam etmek ve Türkistan gibi esir milletlerin meselesini Batının savunma konsepti içinde mütalaa etmek gibi hususlarda müsbet adımlar atmağa başladığı takdirde, yukarıdaki sorunun cevabının bulunmuş olacağı kanaatindeyiz. Eğer Sovyetler Birliğinin Türkistan meselesindeki yalanlarına karşı gerçekler ortaya konularak hareket edilirse, Sovyet dış siyasetindeki Türkistan aleti tesirsiz bir hale getirilebilir.

— SON —

(10) Türkistanda 1968 yılına kadar düzenlenen milletlerarası konferanslar ve bunların konuları hakkında bak: Baymirza Hayit: Die Wirtschaftsprobleme Turkestans, Türk Kùltürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarından, Ankara, 1968, s. 22-23.

(11) Özbekistanda içilmei fenler, No 11, 1968, s. 72-74.

(12) İstoriya SSSR, No 1, Moskova, 1970, s. 145.

(13) Kazakistan kommunisti, No 11, 1969, s. 3-4.

(14) Geniş bilgi için bak: Kazakistan kommunisti, No 11, s. 5-23.

(15) Özbekistan medeniyeti, 13. 3. 1970, s. 1.

(16) Özbekistan kommunisti, No 8, 1964, s. 79-82.

(17) Harrison E. Salisbury: Krieg zwischen Rubland und China, Frankfurt (Main), 1970, s. 114.

(18) Kerbel Necepoğlu Narimanov: «Lenin i Vostok», Sovetskaya Kirgiziya, 11. 2. 1970, s. 2.

Okuyucu Sütunu

ÖZÜR :

Son günlerde değerli okuyucularımızdan bir çok mektup gelmiş bulunmaktadır. Bize gösterdikleri ilgiye nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz. Bunları teker teker neşretmek imkânımız olmadığından çok üzgünüz. Bunlardan bir tanesi meselemizi çok iyi aksettirdiği için yayınıyoruz. Hepinize sonsuz teşekkür ederiz.

HÜR TÜRKİSTAN İÇİN

Son yıllardır durmadan dinlenmeden,
İstiklâl meşâlesini yaktın Ziyâ;
Sen o mukaddes milli cephenin,
Bayraktarlığını yaptın Ziyâ!
Yaş Türkistan, Yeni Türkistan, Milli Türkistan,
Hepsi bir davâ için: Hür Türkistan için!
Ne şân, ne şeref, ne de servet için,
Parçalanmaz, bölünmez tek Türkistan için.
Ey İstiklâlcî gazete! Seni ezeli düşmanın değil,
Şeraton hotel'inde kadeh kaldıran dostlar yıktı;
Ceditçileri arkadan vuran softalar gibi,
Senin hür sesini mal yoksulu dostlar kıstı.

Bir Türkistanlı
İstanbul-1977

Açıklama

Muhterem okuyucularımız,

Gazetenizin birlikte çalıştığı «ORTAASYA BASIN AJANSI» yayınıma ara verdiğimiz müddet içinde «BASIN BÜLTENİ» çıkaracaktır. Davamızla ilgili bütün haberler bu bültene alınacaktır. İlgî duyan okuyucularımız aşağıdaki adresten isteyebilirler:

The Central Asian Press Agency

Postfach 267

8000 MÜNCHEN 33 (Batı Almanya)

«ORBA YAYINLARI» kurulmuştur. Yakında kitab neşriyatına başlayacaktır. Bu konuda tafsilatlı malumat için:

Ziyaeddin BABAKURBAN

Posta Kutusu 51

AKSARAY — İSTANBUL

adresine müracaat edebilirsiniz.

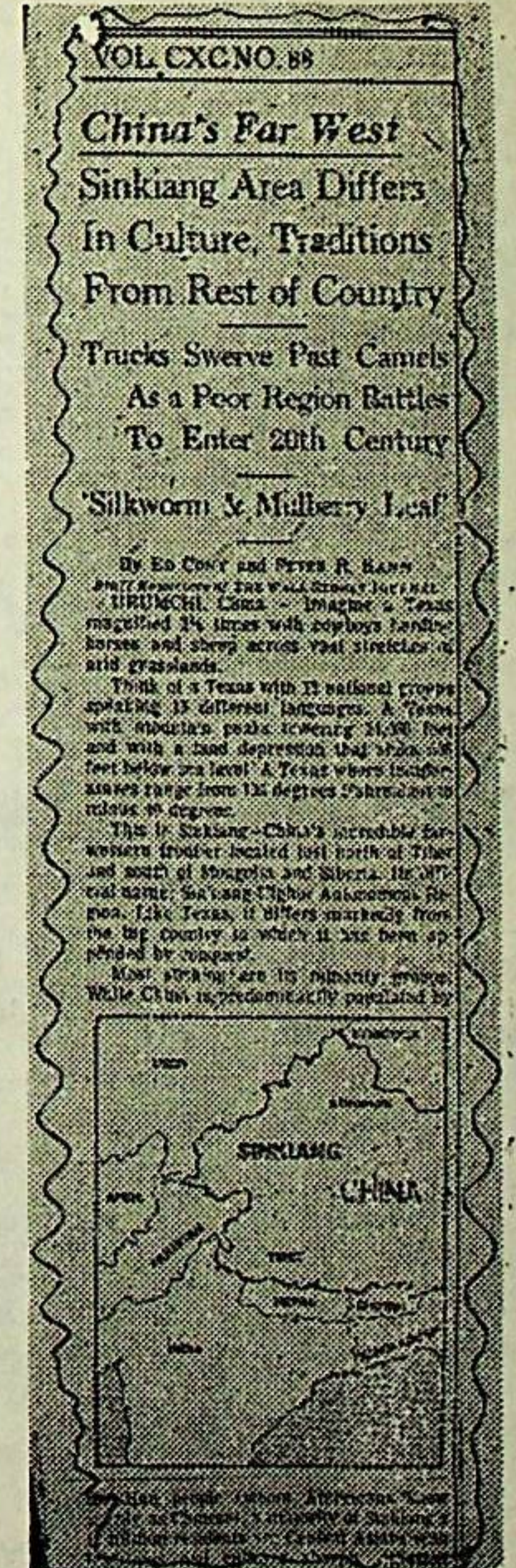
«Hür Türkistan Gazetesi»

"Wall street
journal en iyi
haber veren
gazete seçildi

(UPI) ABD'de, Washington Researchers adlı bir pazarlama şirketinin yaptığı araştırmada United Press International (UPI), en iyi haber ajanı Wall Street Journal en iyi haber veren gazete, CBS, ise en iyi yayın örgütü seçilmiştir.

Şirket, Wastington'da 171 basın ve halkla ilişkiler görevlisiyle görüşmelerinde 25 basın ve yayın örgütünü ele almıştır. Yayıncı araştırmada gazeteler bölümünde ilk onun başında 3.404 puanla Wall Street Journal gelmektedir. Listedeki diğer gazeteler ise Christian Science Monitor, New York Times, Los Angeles Times New And World Report'dur. Ajanslar klasmanında basta United Press International, ardından da Associated press gelmektedir.

—Ortaasya Basın
Ajansı—

GAYEMİZ; İNSANLARA
HÜRRİYET ve MİLLETLERE
İSTİKLÂLDİR!

Türkistan Millî Edebiyatından Seçme Şiirler

Değerleyen: Polat HOCA

Türkistan doğusu ve batısıyla bölünmez ve parçalanmaz bir bütündür. Türkistan'ın çeşitli şive ve ağızlarda yazılan bir tek edebiyatı vardır. Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen ve Uygur Türk şivelerinde yazılanlar ve söylenenler Türkistan'ın kendi millî edebiyatından koparıp alınamazlar ve başka bir edebiyatın malî sesaplanamazlar. Gazetenizin bu sayısında, sizlere şimdiye kadar hiç bir yerde yayınlanmamış Türkistan edebiyatının en güzel şiirlerinden bir kaç örnek sunuyoruz:

ERKİN KUŞ

Aybek (1905-1968)

Malak kabi gözal bir kuş,
Tâl şahiga kelib kondi.
Dedim: «Kuşça, yänimga tüş,
Yâş könglimga alam toldi.
Bir âz küyla, şe'ring söyle,
Mahzun ruhim kanât kâksın!
Sırlı, gözal nağmalaring
Amalimning şam'in yâksm.
«Yändim erkning savdâsida,
Kafaslardan cuda bezdim.
Bâkçalarning hicrânida
Yüragi kân tutkun edim.
Koy, çakırma kökka uçay,
Erkinlikka endi çıkay;
Bahâr kelib, har yâk küldi,
Çeçaklarni bir âz küçay!»
Deya kuşça har yân bâkdi.
Tınik kökda kanât kâkdi.

(Aybek, Tuyğulâr,
Taşkent: Özbek Devlet
Naşriyâti, 1926).

Ketip Kelmeydur Vaktng Zih!

Abid Osman

Zamanga bir nazar salgı,
Köter başingni bel bağla!
Niça yıl allanib yatding,
Kel ukğan, uyğaniş çağla,
Izini bas babangning,
Ke tarihingni varağla!
Uçar aynı zamandaşlar,

Okub bil, alga ras tahla-
Başkalar uça havada,
Nime hislet bizge çögülümek;
Tabi'at kol atandı!
Tehi bizde ümülemek;
Eizde alga mangsak
Milliyenimiz sürülemek;
İçtihad kıl, senge lazım—
İlmining kadrini bilmek;
Okub bil, bu ғанimet çağ,
Türk nâmingni sen sakla!

(Yalın gazetesi, Urumçi, sayı 258, 1
Ocak 1949).

Özini tanumagan ulus
Başka ulusning avidur!
Öz ulusını sevmegen kişi,
İnsanlıkning yavıdur!

(Yalın gazetesi, Urumçi).

Biz halkçımız,
Biz milletçimiz,
Biz insanıyetçimiz!

İrkımız Türkdür,
Dinimiz İslamdur,
Yurtımız Türkistandur!

(Erk gazetesi, Urumçi, 1949 Müdür İsâ
Alptekin

Baş muharir: M. E Buğra

KUYAŞ

Elbek (öl. 1938)

—Kuyâş, kuyâş, gözal kuyâş!
Neçun bukun közingda yâş?

Har kun külb çıkâr eding,
Kâyğimizni ylkâr eding!

Bukun neçun gamga tâlding,
Yuzlaringni yulab âlding?

Sevgiling yer bâkmâdı mı,
Yâ sözlari yâkmâdı mı?

Köngling şunga buzıldı mı,
Sevgiling ipi üzildi mi?

Koy, yığlamâ, bizga kârâ,
Âltın sâçing yâzıb târâ!

Yâğding, bizga hayât sâçsin:
Kârângılık mangi kâçsin!...

—Mening işim yâğdı sâçmak,
Kâyğılılar könglin açmâk;

Lekin, bukun hâl özgaça,
Özgarmışdır kör közgaça.

Kâpkârângı puçmâklardan,
Çıkmâkdâlâr kökka nurlâr;

Baht eşiği uçmâhlârdân
Uçmâkdâlâr kökka, Hurlâr,

Sevganim yer menga bâkmâs,
Endi sözüm unga yâkmâs;

Bâğrıdağı Hurlâr, nurlâr
Mendan yâhşı körinarlar...

—Yok! Sözlaring toğrı emas,
Esi bârlâr bunday demas!

Yer, sensizin yâşây âlmâs;
Lekin hakkın âlmây kâlmâs;...

(Elbek, Sezgilar, Taşkent: Özbekistan
Davlat Naşriyâti, 1927).

BUZULGAN ÖLKAGA

ŞARK UÇUN DÂSTÂN

Abdülhamit ÇOLPAN

Ay tâğları köklarga salâm bergan zor ölkâ,
Kıma uçun başingda kuyuk bulut kölanka?
Uçmâhlarning kavsarı dik pâkiza,
Sadafarning dânası dik tâp-tâza,
Sâlkun sulâr, tâğdân kuyı tüşarkan,
Tâmçilâri yâğmur kabi uçarkan,
Nima uçun yığlâr kabi inglaylar,
«Yâv bâr mi?...» deb tört tarafni tinglaylar?
Tabi'atning otını yok otida
Şârâk-şârâk kâynab çıkkân bulâklâr,
Har kârângı, korkınc tünning betida;
«Şifâ etib kelmasun —der— konâklâr...»

—Bu nega?

—Ayt menga!

Kömkök, gözal otlâklaring bâsilgân,
Ustlarida na pâdo bâr, ne yilki;
Pâdacılâr kâysi dârgâ âsilgân?—
Ât kışnaşl, koy malaşl orniga
Âh, yığı;—
Bu nega?

Umârçâlâr, hamâyılâr tâkingan,
Dâlâlârdâ lâla balgi yâpingân,
Tâğ-tâşlârdâ oyun kâlgân,
Çâpingân

Gözal kızlâr, yâş kelınlar kâyerda?
—Câvâb yok mı köklardan da, yerdan da,
Hârâb bolgan eidan da?...
Ât minganda kuşlâr kabi uçguçı,
Erkin-erkin hâvâlârni kucguçı,
Ât çâpgândâ uçâr kuşni tutguçı,
Uçar kuşday yâş yiglitlar kâyerda?

Tâğ egasi sâr, bürgütlar kâyerda?..

—Sening sırt bağringni köp yillardir,

Ezganlar.

Sen bezsang da, kârgâsang da kökrakingda kezganlar,
Sening erkin toprâğingda heç hakkı yok hocâlâr,
Nega seni bir kul kabi kızgânmasdân yâncâlâr?—
Nega sening kâlin tâvuşing «Ket!» demaydir ularga,
Nega sening erkli könkling erk bermaydir kullârgâ?..
Nega tâğın tanlaringda kâmpilâring küllişi?..
Nega sening turmuşingda ümidlarning ölişi?
Nega yalguz kân bolmışdır ülüşing?
Nega munça ümitsizdir turuşing?..
Nima uçun közlaringda tutâşguçı âlâv yok?
Nima uçun tanlaringda börlarning kârni tok?
Nima uçun gazabingni uygâtmâydır âğu-ok?
Nima uçun bârlıgında bu daraca buzgunluk?
Nima uçun öç bulutu sellarini yâğdırmâs?
Nima uçun küç Tângırsı bâr küçla sâldirmâs?
Kel, men senga kiskâgına dâstân okuy,
Kulâğingda ötkanlardan ertak tokuy,
Kel, közingning yâşlârını sürüb âlây,
Kel, yârâli tanlaringni körüb âlây,
Tuyub âlây...

Nima uçun-âğdârlıgân, yıkılğân-

Âğır tâcning zahar okı köksingda?

Nima uçun yâvlâringni bir zâmân?

Yok kılğunday Temirlil öç yok senda?

666

(Abdülhamit Çolpan (1897-1938)'ın yukarıdaki şiiri Bilim Ocağı
adıylâ Taşkent'de çıkan edebiyat ve bilim dergisinin 18 Mayıs
1923 tarihli 2-3 numaralı sayısında yayınlanmıştır).

Türkistan Pamukçuluğunun Sovyet Ekonomisindeki Rolü

Yazan: Hacı Türkistani

Türkistan pamukçuluğunun sovyet ekonomisindeki önemi çok büyüktür. Bolşevikler Rusya ve onun müstemlekelerinde hakimiyeti ellerine geçirir geçirmez Türkistanda yetiştirilen pamuğun sovyet ekonomisini kalkındırma da ne kadar büyük bir rol oynayacağını hemen keşfetmişlerdir. Lenin'in yakın arkadaşlarından Zinoyev 1920'de Petrograd şurasında verdiği nutkunda şöyle demişti: «Rusya sömürücülük siyasetinden vaz geçti. Amâ, biz Azerbaycan'ın petrolü ve Türkistan'ın pamuğu olmadan yaşayamayız. Bu ham maddeler bize çok gerekli olduğu için, onları sömürücüler sıfatıyla değil de, medeniyet meşalesini taşıyan kardeşler sıfatıyla alacağız.»

Gerçekten de, «medeniyet meşalesini» taşıyıcı olarak yalnız kendilerini kabul eden Sovyet Rus idarecileri, Türkistan'ı çeşitli cumhuriyetlere böldüklerinden beri her yıl oradan büyük miktarlarda pamuk almaktalar. Her cumhuriyetin başındaki kukla idareciler de, bütün güçlerini yalnız o yıl yetiştirilecek pamuğun miktarını arttırmak için sarfetmek tedirler. Böylece 1970 yılın da Sovyetler Birliği dünya da en çok pamuk yetiştiren ülke oldu. 1975'de rekor derecede 8 milyon 400 bin ton, 1976'da 7 milyon 900 bin ton, 1977'de ise 8 milyon 300 bin ton pamuk yetiştirildi. 1980'de ise 9 milyon ton pamuk yetiştirmek için çalışılmaktadır.

Sovyetler Birliği'nde yetiştirilen pamuğun % 64'ü Özbekistan'dan elde ediliyor. Özbekistan 1976'da 5 milyon 330 bin ton, 1977'de de 5 milyon 430 bin ton ham pamuk yetiştirip Moskova'daki sovyet idarecilerine hediye ettiler pamuk hasılatını yükseltmiş elbette kolay bir iş değil. Moskova'daki rahat koltuklarında oturan sovyet idarecilerinin hazırladıkları planları aynen uygulamak için kızgın güneş altında çalışan Türkistanlılar kan teri dökmektedirler. Pamuk hasılatını yükseltirsin bütün yükü zavalı Türkistanlı çiftçilere yüklenmektedir. Ama, sovyet idarecileri yaz-kış demeden çalışan çiftçilerin perişan ve ziyaretleriyle değil, pamuk istihsalını daha da arttırmak için ilgilendirmektedirler. Çünkü Sovyetler Birliği'nin ekonomisi Türkistan'

in pamuğu olmadan kalkınmaz. Pamuk hem günlük hayatta çok kullanılan bir maddedir hem de Sovyetlerin dış ticaretteki açığını kapatan önemli bir ihrac vasıtasıdır. Pamuktan elde edilen yağ da sovyet ekonomisinde büyük rol oynamaktadır. Sovyetler Birliği 1973/74 yıl döneminde 507 bin ton, 1974/

75 yıl döneminde ise 734 bin ton pamuğu dış ülkelere satmış. Sovyetler Birliği 1970 ile 1974 yılları arasında dışarıya sattığı pamuktan 2 milyar 800 milyon dolar kazanmıştır. Sovyet liderleri Türkistan'ın pamuğundan milyarlarca dolar kazanarak, büyük zafer partilerinde votka içerlerken, zavalı Türkis-

"Tanrım Andrei Daha Ne Kadar Dayanabilecek" ?

—«Onu yavaş yavaş eritmek, yok etmek istiyorlar. Sistem matik bir şekilde yıldııyorlar. Tanrım Andrei ne kadar dayanabilecek?»

Bu sözlerden sonra üzgün cehreli kadın göz yaşlarını tutamıyor. Yelena Saharov. Ünlü fizikçi, Sovyet dissidenti Andrei Saharov ile Moskova Shkalova Caddesi 48 B adresli iki odalı evi ve rejime karşı amansız bir mücadeleyi yedi yıldan bu yana paylaşıyor Yelena.

Kocasını gibi cesur, kocasını gibi insan haklarının ateşli bir savunucusu. Ve ilk defa SSCB dışında hürriyeti çiğnerlerine çekerek boşalıyor Yelena. Yanında ilk evliliğinden olma kızı Tatyana İvanova, damadı Efraim Yankelevic'le birlikte Rus Ortodoks Kilisesinin bahçesinde oturuyor ve anlatıyor.

Kızı ve damadı üç aydan bu yana Batı'da yaşıyor. Yelena'nın gelişi ise göz rahatsızlığı-

na dayanıyor. Floransa'da ameliyat masasına yatacak olan Yelena, hastalığı ile ilgili olarak şöyle konuşuyor:

—«Leningrad'da bir kliniğe yattım. Bu operasyon için on günlük bir hazırlık, dönemi gerekiyor. Sekizinci gün başhekim yanıma geldi ve derhal hastahaneyi terketmemi istedi. Andrei veya bana ellerini sürmele ri halinde, işlerini kaybedeceklerini kibarca ima etti.»

Andrei Saharov'la yakınlığı olan herkes, sıkı bir takibata tabi tutuluyor Sovyetler Birliği'nde. KGB, bu yolla ünlü dissidenti izole etmeyi amaçlıyor. Ajanlar çevresinde dört dönmüyor ve bir an bile rahat yüzü göstermiyorlar.

Andrei D. Saharov, Doğu Blokunda ezilen milyonlarca insan ve Batı'da yaşayan yüzbinlerce göçmenin son umutlarından biri. Atom bilimci Sovyet hidrojen bombasının babası, 1 S-talin 2 Lenin nişanı sahibi, Sovyetler Birliği Kahramanı ünvanına üç defa layık görülmüş bir kişi Saharov. Ve 1968 Prag işgali ile, insan hakları adına sesini yükseltiyor ilk defa.

1975 yılında Nobel Barış Ödülü veriliyor kendisine, fakat almaya gidemiyor.

—«Söyle, herşeyi söyle de bilsinler» diyor Yelena gözyaşları arasında «Kitaplarını notlarını param parça ediyor, arabasını tahrip ediyorlar. Söyle de Batılı insan duysun. O da susuyor ve suskunluğu ile bizi hayal kırıklığına uğrattıyor.»

Sürekli telefon tehditleri alan ve kimliği meçhul kişilerin hücumuna uğrayan Saharov, resmî mercilere başvurduğu zaman, polis kahkahalarla gülüyor ve kapı dışarı ediyor.

Yelena, kocasının sonunun yavaş yavaş hazırlandığına ve günün birinde ortadan kaybedileceğinden emin gözüküyor. Kendisini dinleyen gazetecilerden medet umarcasına ellerini açıp sesini yükseltiyor da yükseltiyor.

Ve bu arada, karşı apartman katlarından birinde kendisini gözleyen dürbünlü adamın farkına bile varmıyor. Gazetecilerden biri kamerasını dürbünlü pencereye doğrultunca, perde ler o an çekiliyor.

«Ortaasya Basın Ajansı»

tanlı çiftçiler pamuk tarlalarında kan teri döküyorlar. Şair Taş Muhammad Aybek «Dehkan» yani «Çiftçi» adlı şiirinde bir Türkistanlı çiftçinin halini şöyle tasvir ediyor:

«Kaygı yolu bepâyân serbar,
Yaşamakning özi dard-i ser.
Hayât kolu tâşdân ham kattik,
Bir parça nân tâpış - zor zafar!»

Moskova'da Rejim Aleyhtarı Üç Kişi Tevkif Edildi

Moskova, (OBA)—

Sovyet polisi, Moskova Merkez Tren Garına bomba atma girişiminde buldukları gerekçesiyle üç Ermeni'yi tutuklamıştır.

Haber veren Sovyet rejimi muhalifi Ermeni kaynaklar, KGB'nin tutuklanan üç kişinin yakın akrabalarına, bu kişilerin Moskova'nın en işlek tren istasyonu olan Kursk Terminaline bomba koymaya teşebbüs ettiklerini söylediğini iddia etmiştir.

Aynı kaynaklar tutuklanan üç kişinin kimliklerinin 21 yaşındaki Zaven Bagdasaryan, 31 yaşındaki Stefan Zatyanyan ve 26 yaşındaki Agop Stepanyan olduğunu bildirmişlerdir.

«BUGÜNKÜ TÜRK ALFABELERİ» KİTAP HALİNDE YAYINLANDI

Ankara, (OBA)— Bugünkü Türk dünyasında kullanılan alfabeleri inceleyen Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Ahmet B. Ercilasun bu araştırmalarını kitap halinde hazırlamıştır. Kültür Bakanlığının «Kültür Eserleri» serisi arasında «Bugünkü Türk Alfabeleri» isimli altın da iki cilt halinde yayınlanan eser ilgi ile karşılanmıştır.

SÜRGÜNDEN GELEN

FİZİKÇİ YİNE

TEVKİF EDİLDİ

MOSKOVA, (OBA)—

Sibirya'da iki yıl sürgün yaşadktan sonra, geçen ay serbest bırakılan Sovyet rejim aleyhtarı Fizikçi Andey Tverdoklebov'un polise karşı gelme suçundan on gün hapis cezasına çarptırıldığı öğrenilmiştir. Dostları, Tverdoklebov'un serbest bırakılışından sonra, annesi ve kızkardeşiyle birlikte oturmakta olduğu Moskova'dan ayrılmayı reddettiği için tutuklandığını söylemişlerdir.

«Sovyet aleyhtarı faaliyetinde bulunmak» suçuyla sürgüne gönderilen fizikçiye serbest bırakıldığında, Moskova'ya dönmemesi bildirilmişti. Dostları, polisin fizikçiye son günlerde iki defa Moskova'yı terketmesi için ikazda bulunduğunu söylemişlerdir

Uygan Kazak

Mir Yakub Devlet (1889-1938)

Közüngdi aç, uyan Kazak köter bastı,
Ötkizbey karangıda bekâr castı.

Çer ketti, din naçarılap, hâl harab bop,
Kazagım indi catu caramastı.

Mir Cakıb, Uygan Kazak, Orenburg,
1909).

Endi Yeter

Abdulahkim Kulmuhammad

Karakış, çıkmaz mı? Munça yıllar,
Sözla zârinli sevigli sazım!
Gökden ösen, güzel yakımlı yeller,
Sözle ne vağıt çıkar, parlak yazım..?

Gel, bizi bu gamlı kışdan kutar-
Besdur bu karakış, endi yeter!

Görmek İsteyaris, yeşil otlar dağda, bayırda,
Sevimli göl lalegiller, kırdı, adırda,
Gözel kuzucıklar, çapıyar malab nire?
Yalanggaç depelerde, düzde her yerde.

Kanat çıkarıb, göge uçmuk uçun,
Gözel görkem kıızı Kaçmak uçun?

(Ümit Yalkımları, goşgılar, Aşkabat: Türkmenistan Devlet Neşriyatı, 1926).

Türkistan'da Millet ve Vatan Üzerine Söylenen Atasözleri

Her milletin atasözleri, kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Atasözlerinde bir milletin düşünceleri, yaşayışları, inanışları gelenekleri görülür. Atasözleri, milletlerin zekâlarındaki keskinliğin, hayallerindeki genişliğin, duygularındaki inceliğin de en tipik örnekleridir. Atasözler, kuvvetli felsefelerden başka güzel buluşlarla, parlak nüktelerle ve vatan-

Derleyen : Çağatay KOÇAR

millet sevgileriyle doludur. Böylece her atasözü, kendi milletinin damgasını taşır. Şimdi sizlere Türkistan atasözlerinden bazı örnekler vermeyi uygun gördük.

Dinden çıksang çık, ilden çıkma.
Düşmanın peşpece bolsa, pilça gor.
İl öğrusiz bolmaz, dag-borusiz.
Musurda şah bolandan, oz yurdunda geda bol.
Halk aytsa-galp aytmaz.
Her kiming cz doğan cayı ozüne musur.
Yarımdan ayrılan yedi yıl ağlar,
Yurdundan ayrılan olince ağlar.

★

Tuğan cerge-otan turalı.
Tuğan cerge tuing tik.
İt toyğan cerine.
Er tuğan cerine.
Er elinde, Gul cerinde.
Kisi elinde sultan bolganşe, Öz elinde ultan bol.
Ceken cerinde kögerer, Er elinde kögerer.
Esing barda el tanı.
At aynalıp kazığın tabar, Er aynalıp elin tabar.
Plen cerde payda bar, Öz cerindey kayda bar.
Caksı cigit cer şalıp, Akır tubi aynalar.
Tuğan cerdey cer bolmas, Tuğan eldey el bolmas.
Öz elim, öleng tosegim.
Sağınğan elin ang saydı, Sarala kaz kölin angsaydı.
Tuğan cerding kunı de ıstık, Tuni de ıstık.
Arkımning öz ceri-Mısır şaharı.
El işi altın besik.
Oz elimning bası bolmasam da, Şayning tası bolayın.

Einen bezgen er onbas, Kelinen bezgen kaz onbas,
Otansız adam, Ormansız bulbul.

★

Bulbul çamanını sevar, Adam-Vatanını.
Vatanning vayranası—, Umrning ğamhanası.
Dindan çıksang ham, eldan çıkma!
Eridan ayrılgan yetti yıl yığlar, Elidan ayrılgan olgunça yığlar.

Kapalak gulını sâğınar, Bulbul-kuyını.
Kışı yurtıda şah bolgunça, Oz yurtıngda gada bol!
Ozga eining sultanı bolgunca, Oz elingning çopanı bol!
Ana yurtıng-altın beşing.

Ana yurtıng amân bolsa, Rangı-roying saman bolmas.
Tuğıgan caying kozıngga otdok korınadı.

Halk işi-hak işi.
Halkka suyansang bolasan, Halkdan çıksang solasan.

Elga koşılğan arayış tapar.
Elga koşılğanıng konglı tok, Eldan açralğanıng beti yok.
Elga koşılğan el bolasan, Eldan açralsang yer bolasan.
Eldan ayrılgunca, çandan ayrıl.

Eldan ayrılıb bolmas.
Eling aman bolsa-sen aman.
Eling-yurtıng bolmasa, Aying-kuning bolmasın.
Yurt korıng ozarsan, Korıngsang tozarsan.

Yurtıdan ayrılganı yav çapadı.
Yurtıdan çıksang ham, eldan çıkma!

Türkistan Sovyet

(Baştarafı 3'ncü Sayfada)

Moskova hükümeti tarafından sözümlenmiş on Sovyetler Birliğinin «milli cumhuriyetler»inde, bilhas sa Türkistan Sovyet cumhuriyetlerinde geniş ölçüde uygulanan milli fark gözetme siyaseti dahi, bu efsanenin içyüzünü olduğu gibi meydana koymağa yarayacak bir mahiyet taşımaktadır.

— S O N —

- (20) Sovetskaya Kırgızıya gazetesini, 24.1.1960.
(21) İ. R. Rezzakov: «Otcot TsK Kompartii Kırgızii XI mu syezdy KP Kırgızii.» Sovetskaya Kırgızıya, 2.2.1960.
(22) Sovetskaya Kırgızıya gazetesini, 28.2.1960.

tesini, 28.2.1960.

(23) İ. R. Rezzakov: «Zadaçi intelligentii respubliki v osuşşestvlenii reşeniy XXI go syezda KPSS», Eovetskaya Kırgızıya, 21.5.1960.

(24) Mirza İbrahimov: «Yazık bratstva», Bakinskiy raboçiy gazetesi, Baku, 11.2.1959.

(25) Turkmenskaya iskra gazetesi, Aşkabad, 7.2.1960.

(26) Pravda gazetesi, Moskova, 11.3.1960.

(27) «Poslaniye XV go syezda Kompartii Uzbekistana pervomu sekretaryu TsK KPSS N. S. Hruşçov'ın», Pravda Vostoka, 14.2.1960.

Babürü Anarken

(Baştarafı 3. Sayfada)

Damolla veya Molla Tevekkül Kuran-ı Kerim'i ezberden bilir ve tefsirini sarıh ve vazih şekilde yapan bir din âlimi idi. Çok mütevazı, iyilikçi ve hemşeri canlısı idi. Hayatında gam, keder, dert ve elem gibi duygulardan nefret duyar. daima şen ve şatır kalmaktan hoşlanır ve etrafındakilere de neşeli olmalarını telkin ederdi. Hoşmeşrep, bilgili ve ilerici bir hoca idi. Taassup ve kara cehaletten hoşlanmazdı. 1930 yılında evlendi bir oğlu ve kızı oldu. Taşkent'teki hanımı, kızları ve torunlarıyla birlikte 16 torun sahibi idi.

Bazı kimseler vefatından sonra bir rahmetle yad edilir ve çabuk unutulurlar. Bazıları da vefatlarından sonra daima anılırlar. İşte «Molla Tevekkül» aramızdan ayrıldı, amma kalbimizden ayrılmadı.

(*) Molla Tevekkül hayatında zannedersen, hastalık görmeyen ve daima az yemek yiyen ve hiç ilaç kullanmayan, daima hareketli bir zat idi.

Hayatının son günlerinde, 94 yaşında iken 14 nisan 1976 sabahı hiç hastalık çekmeden ve kıymetli eşinin elinden son suyunu yudumlayarak hayata veda etti.

Rusya, İnsan Haklarına Karşı çıkıyor

BELGRAD, (OBA)—

RUSYA, Belgrad'da toplanan Helsinki sonrası Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması Uygulama Konferansı'na ererken, hazırlanmakta olan bildiride insan haklarından söz edilmemesini istemiştir. Batılı ülkeler, Belgrad konferansında insan hakları konusunu temel meselelerden biri olarak ele almışlar, e-leştirdikleri Sovyetler Birliği ise, bu konuyu her zaman karşı çıkmıştır.

Bidirdiğine göre, Belgrad Konferansı'ndaki Sovyet heyetinin başkanı Yu-ri

Vorontsov, insan hakları konusuna temas eden bir belgeye kesinlikle imza ko-yamayacaklarını belirtmiştir.

Sovyetler Birliği, insan hakları uyu-laması konusunda konferansa katılan ül-keler arasında anlaşma sağlanmadığı gerekçesiyle, genel bir bildiri yayımlan-masını istemektedir. ABD ve Batılı ülke-lerle bazı bloksuz ülkelerle bazı bloksuz ülkeler ise, konferans sonunda insan hak-ları konusunun da yer aldığı ayrıntılı bir belge yayınlanmasının gerektiği görüşü-nü savunmaktadırlar.

CASTARGA

Kasım Tınistan (1905-1936)

Uyan casdar, uylan casdar!
Kara' yatba, közöngdö aç.
Saldı ayakdı, yirlik adımda,
Umütlön, alga bas.
Artda kalgan şuurlu curtga,
Coj körsötüb, ilim çaç.

Aj kolonga tuvindi,
Sakta el men curtunnu.

(Kasım ırlarının cıynağı, Moskova: SSSR Kalktarining Borbor Basma Mahkaması, 1925).

Tarihten Bir Yaprak

6 Ekim 1920 tarihinde kurulan Buhara Cumhuriyeti yeti, Mehmed Nazari ve Mehmed Recep beylerin başkanlığından oluşan Buhara Cumhuriyeti Türkiye Fevkalade Siyasi Kasıtlarını Anadoluya göndermişti. İkinci İnönü Zaferinin yıldönümü dolayısıyla Buhara Cumhuriyeti'nin siyasi kasıtları, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmak üzere Başku-mandan Mustafa Kemal'e bir tebriknâme yolladılar. Bu tebriknâme, o zaman Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde okunmuş ve T.B. M.M. Zabıt Ceridesi'nde aşağıda olduğu gibi kaydedilmiştir (İ: 9-3.4.1338-C:1 -Sayfa: 478 «Muhtelif Evrak»):

«Reis — İkinci İnönü muzaferiyetinin sene-i devriyesi munasebetiyle Buhara Kasıdı Nazari ve Mehmed Recep efendilerin telgrafı vardır.

T.B. Millet Meclisi Riya setine,

İkinci İnönü muzaferiyetinin sene-i devriyesi munasebetiyle Buhara, Türkiye Fevkalade siyasi Kasıtlarından mevruk tebriknâme sureti bervec hi-zir mâruzdur.

31/3/1338

Başkumandan Mustafa Kemal

Suret :

Bugün Türk Milletinin sırf hakk-ı hayat ve istiklâli uğrunda atıldığı mücadelenin unutulmaz, mu-kaddes, şerefli bir günüdür. Allahahtan sonra ken-di keskin süngüsüne istinadettiğini şuurı bir tarzda idrâk eyleyen Türk kumandanları bugünkü me-y-dan muharebele-lerinde hâk-i helâke serilen zalim Yunan'ın yakın bir zamanda tam mâ-nayı hakikisiyle mağlubiye-tini görecektir. Bu mübec-cal ve şerefli günü Bu-hara Halk Şuralar Cumhuriyeti Hükümeti ve emekçi halkı ve askerleri Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kahraman ordusunu, zâbitlerini ve dâhi kumandanlarını tebci ve tebriklerle selâmlıyor, pek yakında hukuk-i sariha ve Misâk-ı Millî dairesindeki âmâl ve maksatlarına nâil olmalarını, kemâl-i hararetle Cenâb-ı Haktan tazarru ediyoruz.

30/3/1338

Buhara Türkiye Fevkalâde Siyasi Kasıtları Mehmed Nazari Mehmed Recep. (Teşekkür ederiz Sa-jâ-ları).

